

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРИНЧЕНКА
ІНСТИТУТ МИСТЕЦТВ
КАФЕДРА АКАДЕМІЧНОГО ТА ЕСТРАДНОГО ВОКАЛУ

"ЗАТВЕРДЖУЮ"

Проректор
з науково-методичної та навчальної
роботи

О. В. Жильцов
2017 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВОКАЛЬНА ІМПРОВІЗАЦІЯ

Галузь знань - 02 Культура і мистецтво
Спеціальність 025 Музичне мистецтво
(Сольний спів)
Освітній рівень - Другий (магістерський)

2017–2018 навчальний рік

Розроблено закладом, звірено з робочим навчальним планом. Структура типова.
Затверджено директором з науково-методичної роботи

А. О. Таранник

Робоча програма навчальної дисципліни «Вокалізм і музичність» для студентів V курсу спеціальності 025 «Музичне мистецтво (сольний вокал)» другого (магістерського) освітнього рівня.

Розробники:

Поліщук Тимур Дмитрович, заслужений діяч мистецтв України, професор кафедри академічного та естрадного вокалу Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка.

Лавіна Тетяна Олександрівна, старший викладач кафедри академічного та естрадного вокалу Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри академічного та естрадного вокалу

Протокол від "6" вересня 2017 року № 1

Завідувач кафедри

академічного та естрадного вокалу

Ю. В. Мерзюк

© Поліщук Т.В., Лавіна Т.О., 2017
ЗКУ імені Бориса Грінченка, 2017
Інститут мистецтв, 2017

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	денна форма навчання
Кількість кредитів відповідних ECTS – 4	Галузь знань 02 «Культура і мистецтво»	Нормативна	
Модулів – 4	Спеціальність 025 Музичне мистецтво (Сольний спів)	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		1-й	1-й
		Семестр	
		9-й	11-й
Загальна кількість годин за навчальним планом – 180		Лекції	
На поточний навчальний рік – 120		Не передбач. навч. планом 0 год.	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 2	Освітній рівень: Другий (магістерський)	Практичні	
		38 год.	28 год.
		Лабораторні	
		Не передбач. навч. планом 0 год.	
		Самостійна робота	
		18 год.	28 год.
		Модульний контроль	
		4 год.	4 год.
	Індивідуальні заняття: Не передбач. навч. планом 0 год.		
	Вид контролю: 9 с. – <i>залік</i>		

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета дисципліни «Вокальної імпровізації» - розвиток творчих здібностей з імпровізації як особливий вид діяльності. Формування імпровізаційних навичок та імпровізаційного мислення, розвиток умінь реалізовувати імпровізаційний матеріал під час співу.

Завдання дисципліни – формування у магістранта:

- подальший розвиток індивідуальних імпровізаційних та композиторських здібностей;
- повноцінне оволодіння імпровізаційною технологією;
- формування індивідуального творчого методу в мистецтві імпровізації, композиції;
- досконале вивчення найкращих зразків вокальної композиції видатних імпровізаторів різних напрямів з метою творчої переробки та використання у власному виконавстві;
- засвоєння широкого кола навчальних методик та концепцій з практики навчання імпровізаційного мистецтва, застосовуючи новітні комп'ютерні технології й програми;
- підготовка універсального, професійного орієнтованого музиканта-виконавця, імпровізатора з адекватною творчою музично-художньою реакцією, здібного швидко вирішувати складні художні задачі в різних формах музикування;
- володіння основними навичками імпровізації різноманітних у різних стилях (Jazz Swing, R&B, Reggae, Rock, Medium Jazz Swing, Slow Jazz Swing, Straight Funk, Swing Funk or «Swunk», Latin Samba, Cajun, Bossa Nova).

Студент повинен вміти:

- аналізувати розділи музичної форми, мелодичні структури (фрази, мотиви) ;
- використовувати напрацьований матеріал з урахуванням контуру мелодичної лінії, ритмічної основи, функції основних звуків;
- засвоїти принципи джазового фразування в різних стилях, а також відрізняти фразування у швидких та повільних темпах;
- мати уяву про взаємозв'язок між акордами та ладами, про мелодичні можливості обігравання одного або декілька акордів;
- вільно відтворювати будь-яку імпровізацію за заданим зразком;
- вміти гармонізувати та вільно виконати мелодію естрадно-джазового змісту.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Джазова вокальна імпровізація та витоки поняття «SCAT»

Тема 1. Визначення «SCAT»

Скет – вид вокального джазового мистецтва, складова мелодико-ритмічної імпровізації джазового вокаліста. Скет (англ. scat) — специфічний засіб джазової вокальної імпровізації, при якому голос використовується для імітації музичного інструменту, а спів не несе лексичного та змістовного навантаження. Він бере свій початок із музики Західної Африки, де ударні звуки інструментів замінювались вокалізацією, де визначені звуки замінювали нормальний ритм. «SCAT» у свій час набув популярності серед джазових співаків США, які намагалися імітувати голосом звуки джазових інструментів.

Основні поняття теми: історія виникнення «скету», інструментальний вокал, традиційний «скет», сучасний «скет», вокальна імпровізація.

Тема 2. Ритмічна побудова «скету». Ритмічні етюди.

Джазова ритміка – ритміка, в понятті не стільки специфічне ритм-оформлення звуковисотності, скільки ритм-виконавську манеру. Ритм-виконавська манера джазу не підлягає точній фіксації та засвоюється музикантами завдяки постійному слуханню відомих виконавців джазу. У джазовій термінології цю ритм-виконавську манеру називають свінгом (англ. swing – гойдання).

Сутність джазової ритміки залежить від складових її компонентів: абсолютно чіткий темпометр та форма, тернарний принцип ритмічних пропорцій, синкопування, поліритмія й поліметрія. Ці компоненти направлені на створення «розгойдування» опорних метричних долей.

Основні поняття теми: ритм, ритміка, свінг, тернарний принцип, макросвінг, мікросвінг, «офф-біт», граунд-біт, ритм-група, риф, бібоп, синкопа.

Тема 3. Артикуляційна особливість вокальної імпровізації. Голосні звуки та акценти. Складові артикуляційні вправи. Використання акцентів у вісімках, тріолях та шістнадцятих.

Заміна в межах одного звуковідтворення (мовного складу, музичного звуку) колориту (тембру), іноді в сукупності із змінами висоти тону, характерна й для вимови дифтонгів, а також для джазової артикуляції, інтонації, фразування.

Вибір складів для скету пов'язаний з особою атмосферою джазу – захватом переживанням чуттєвої конкретності, наповненості буття.

Вибір складів під час імпровізації не випадковий, вони мають високе асоціативне значення. Склади стають осмисленими, з одного боку, символічні, в них зв'язок з структурами мови – фонетичними, ритмічними, лексичними, семантичними. З іншого,клади відображають позамовну дійсність (джазове інструментальне звучання) іконічні, уподібнюючись їй в чуттєво-сприймається формі. Є певний зв'язок між фонетикою англійської мови та музичною метрикою, ритмікою, артикуляцією в джазі (в скеті).

Основні поняття теми: дифтонги, аспіративний шум, nonsense syllables, акцент, редуцируваний звук, «блюзові» тони, хот-джаз.

Тема 4. Мелодійні побудови «скету». Традиційні мелодичні моделі. Складові вправи під час переходу до імпровізації. Варіативність вокальних прав.

В класичному джазі існує не один, а два типа мелодичної лінії: мелодія теми та мелодія імпровізації. Мелодія теми - банальний 12- або 32-тактовий тематичний вірець легкої музики. Мелодія імпровізації (в класичному джазі) – тісно пов'язана зі звичайною примітивною гармонією та структурою теми, але більш вільна від її мелодичної лінії. Основою мелодичною лінією в доавангардному джазі був мотив, який будував фразу. Фраза конструювала обидві типи мелодії. Саме фраза квадрату є єдиним оригінальним досягненням

джазової мелодики, запорукою її потенційних можливостей і одночасно причиною зростаючої езотеричності авангардного джазу і його остаточного розриву з естетикою популярного мистецтва.

Основні поняття теми: субмотив (інтонація), мотив, фраза, речення, поняття «стандарт», варіативність.

Змістовий модуль 2. Будова імпровізації. Значення мажору, пентатоніки та блюзового звукорядів у імпровізації.

Тема 5. Основна музична термінологія, яка використовується джазовому виконавстві.

Джаз – як вид професійного музичного мистецтва дуже давно глобалізувався. Перш за все, це його музична мова, яка відрізняється особливим фразуванням (свінг, особлива ритміка, гармонія, стиль, характер). Із своїм розвитком з'явилась основна термінологічна визначеність, що дає можливість більш чітко відокремлювати стильові та жанрові розподілення для полегшення орієнтування у джазовому просторі.

Основні поняття теми: традиційний свінг, неосвінг, mainstream, bop, bebop, hard bop, smooth jazz, lounge, fusion, jazz-rock, funk, soul, free jazz, avantgard, klezmer jazz, back-beat, broken-time, count-off, double-time feel, half-time feel, stop-time, time slashes, 2-beat feel, walking, down-beat, up-beat.

Тема 6. Значення мажору, пентатоніки та блюзового звукорядів у імпровізації. Вправи з використанням блюзового звукоряду.

Сучасному джазу притаманні методи імпровізаційного розвитку форми, що припускають варіаційне або варіантний розвиток теми, твір музичного матеріалу на основі обраного звукоряду. Блюзовий лад - родоначальник (прабатько) джазу. Його елементи зустрічаються у джазових композиціях незалежно від їх характеру і стилю твору, в основі якого лежить «блюзова пентатоніка». Блюзові ноти - це знижені III, VII, а також і V ступені в мажорному звукоряді. Це надає одночасне звучання мажору і мінору, голос, який виконує блюзові ноти на тлі мажорній гармонії ритмічною групи. Таке

одночасне звучання мажору і мінору є одним з найхарактерніших властивостей джазової музики.

Основні поняття теми: блюзовий звукоряд, гармонії та форми блюзу, блюзовий зворот, блюзові ноти («Blue notes»), пентатоніка, «страйд», рифф.

Тема 7. Мелодичні прикраси, притаманні джазовому співу.

Вокальні жанри (блюз (blues), спірічуел (spiritual), ворк-сонг (work song), балада) внесли в джаз виразні виконавські прийоми, які в подальшому стали невід'ємними для джазового співу. Блюзовий лад з його інтонувати, прийоми співу Шаута (shout) і Холлер (holler), використання гліссандо (glissando) і дьорті-тонів (dirty tones) характеризує джазовий вокал як експресивний за своєю природою. З іншого боку, поява таких стилів, як свит (sweet) і кул (cool), проникнення в джаз ритмів латиноамериканської музики, а також розвиток звукопідсилюючої техніки додало звучанню джазового вокалу інтимність, м'якість, сентиментальність.

Основні поняття теми: Plop, flip, shake, spill, smear, doit, shout, holler, glissando, dirty tones, sweet, cool.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							Заочна форма						
	усього	у тому числі						усього	у тому числі					
		л	п	лаб	Інд	с.р.	м.к.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
Модуль 1														
Змістовий модуль 1. Джазова вокальна імпровізація та витоки поняття «SCAT»														
Тема 1. Визначення «SCAT»	14	-	8	-	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-
Тема 2. Ритмічна побудова «скету».	14	-	10	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Тема 3. Артикуляційна особливість вокальної імпровізації. Голосні звуки та акценти.	14	-	10	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Тема 4. Мелодійні побудови «скету». Традиційні мелодичні моделі.	14	-	10	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Модульний контроль	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-
Разом за змістовим модулем 1	60	-	38	-	-	18	4	-	-	-	-	-	-	-
Модуль 2														
Змістовий модуль 2. Будова імпровізації. Значення мажору, пентатоніки та блюзового звукорядів у імпровізації.														
Тема 5. Основна музична термінологія, яка використовується джазовому виконавстві.	16	-	8	-	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-
Тема 6. Значення мажору, пентатоніки та блюзового звукорядів у імпровізації.	20	-	10	-	-	10	-	-	-	-	-	-	-	-
Тема 7. Мелодичні прикраси притаманні джазовому співу.	20	-	10	-	-	10	-	-	-	-	-	-	-	-
Модульний контроль	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-
Разом за змістовим модулем 2	60	-	28	-	-	28	4	-	-	-	-	-	-	-
Усього годин	120	-	66	-	-	46	8	-	-	-	-	-	-	-

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Визначення «SCAT»	8
2	Ритмічна побудова «скету».	10
3	Артикуляційна особливість вокальної імпровізації. Голосні звуки та акценти.	10
4	Мелодійні побудови «скету». Традиційні мелодичні моделі.	10
5	Основна музична термінологія, яка використовується джазовому виконавстві.	8
6	Значення мажору, пентатоніки та блюзового звукорядів у імпровізації.	10
7	Мелодичні прикраси притаманні джазовому співу.	10
Разом		66

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Визначення «SCAT»	6
2	Ритмічні етюди.	4
3	Складові артикуляційні вправи. Використання акцентів у вісімках, тріолях та шістнадцятих.	4
4	Складові вправи під час переходу до імпровізації. Варіативність вокальних прав.	4
5	Основна музична термінологія, яка використовується джазовому виконавстві.	8
6	Вправи з використанням блюзового звукоряду.	10
7	Мелодичні прикраси притаманні джазовому співу.	10
Разом		46

7. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота									Бали без урахування коефіцієнта	Коефіцієнт	Бали з урахуванням коефіцієнта
Змістовий модуль №1					Змістовий модуль № 2						
T1	T2	T3	T4	ПКМ	T5	T6	T7	МКР			
74	75	75	75	25	84	105	105	25	643	6,43	100

8. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНА КАРТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Модуль	Змістовий модуль 1. Джазова вокальна імпровізація та витоки поняття «SCAT»			
Кількість балів за модуль	324			
Заняття	1	2	3	4
Годин	8	10	10	10
Назва навчального модуля (практичне заняття) – 209 б.	Визначення «SCAT» (10+1)*4= 44 б.	Ритмічна побудова «скету» (10+1)*5 = 55 б.	Артикуляційна особливість вокальної імпровізації. Голосні звуки та акценти. (10+1)*5 = 55 б.	Мелодійні побудови «скету». Традиційні мелодичні моделі. (10+1)*5 = 55 б.
Самостійна робота – 90 б.	30 б.	20 б.	20 б.	20 б.
Види поточного контролю – 25 б.	Модульна контрольна робота – 25 б.			
Підсумковий контроль	Залік			
Всього:	Балів – 324 Коефіцієнт – 3,24			

Модуль	Змістовий модуль 2. Будова імпровізації. Значення мажору, пентатоніки та блюзового звукорядів у імпровізації.		
Кількість балів за модуль	319		
Заняття	5	6	7
Годин	8	10	10
Назва навчального модуля (практичне заняття) – 154 б.	Основна музична термінологія, яка використовується джазовому виконавстві. (10+1)*4= 44 б.	Значення мажору, пентатоніки та блюзового зукорядів у імпровізації. (10+1)*5 = 55 б.	Мелодичні прикраси притаманні джазовому співу. (10+1)*5 = 55 б.
Самостійна робота – 140 б.	40 б.	50 б.	50 б.
Види поточного контролю – 25 б.	Модульна контрольна робота – 25 б.		
Підсумковий контроль	ПМК		
Всього:	Балів – 319 Коефіцієнт – 3,19		

9. ЗАГАЛЬНІ КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ

Рейтингова оцінка за шкалою ESCT	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90-100	Бездоганне знання матеріалу, вмiє аналізувати розділи музичної форми, мелодичні структури (фрази, мотиви); використовує напрацьований матеріал з урахуванням контуру мелодичної лінії, ритмічної основи, функції основних звуків; виконує принципи джазового фразування в різних стилях, а також відрізняє фразування у швидких та повільних темпах. Має уяву про взаємозв'язок між акордами та ладами, про мелодичні можливості обігравання одного або декілька акордів. Вільно відтворювати будь-яку імпровізацію за заданим зразком та може гармонізувати і вільно виконати мелодію естрадно-джазового змісту.
B	82-89	Достатньо високий рівень знань в межах обов'язкового матеріалу, вмiє аналізувати розділи музичної форми, мелодичні структури (фрази, мотиви); використовує напрацьований матеріал з урахуванням контуру мелодичної лінії, ритмічної основи, функції основних звуків; виконує принципи джазового фразування в різних стилях, а також відрізняє фразування у швидких та повільних темпах. Має уяву про взаємозв'язок між акордами та ладами, про мелодичні можливості обігравання одного або декілька акордів. Вільно відтворювати будь-яку імпровізацію за заданим зразком та може гармонізувати і вільно виконати мелодію естрадно-джазового змісту – без суттєвих помилок.
C	75-81	В цілому хороше знання, вмiє аналізувати розділи музичної форми, мелодичні структури (фрази, мотиви); використовує напрацьований матеріал з урахуванням контуру мелодичної лінії, ритмічної основи, функції основних звуків. Виконує імпровізацію за заданим зразком та може гармонізувати мелодію естрадно-джазового змісту, проте з окремими інтонаційними та ритмічними погіршеннями.
D	69-74	Посередній рівень знань, вмiє аналізувати розділи музичної форми, мелодичні структури (фрази, мотиви); використовує напрацьований матеріал з урахуванням контуру мелодичної лінії, ритмічної основи, функції основних звуків; виконує принципи джазового фразування в різних стилях, а також відрізняє фразування у швидких та повільних темпах. Може гармонізувати мелодію естрадно-джазового змісту. із значною кількістю помилок, часткове подолання інтонаційних та ритмічних труднощів.
E	60-68	Мінімально можливий допустимий рівень знань, використовує напрацьований матеріал з урахуванням контуру мелодичної лінії, ритмічної основи, функції основних звуків; виконує принципи джазового фразування в різних стилях, а також відрізняє фразування у швидких та повільних темпах. Може гармонізувати мелодію естрадно-джазового змісту із значною кількістю помилок, часткове подолання інтонаційних та ритмічних труднощів
FX	35-59	Невміння відтворити більшу частину, не вмiє аналізувати розділи музичної форми, мелодичні структури (фрази, мотиви); не виконує принципи джазового фразування в різних стилях, а також не відрізняє фразування у швидких та повільних темпах.
F	1-34	Досить низький рівень у відтворенні більшої частини, не використовує напрацьований матеріал з урахуванням контуру мелодичної лінії, ритмічної основи, функції основних звуків; не виконує принципи джазового фразування в різних стилях, а також не відрізняє фразування у швидких та повільних темпах. Не може гармонізувати мелодію естрадно-джазового змісту.

10. Методичне забезпечення

1. опорні конспекти практичних занять;
2. навчальні посібники;
3. робоча навчальна програма;
4. акустична система, CD – програвач, фортепіано.

11. Рекомендована література

Базова

1. Stoloff B. Scat! Vocal improvisation techniques –Brooklyn, New York: Gerard and Sarzin Publishing Co., 2001 – 128с. – Електрон. дані –
Режим доступу: <http://www.twirpx.com/file/927396/>
(бібліотека кафедри академічного та естрадного вокалу)
2. Stoloff B. Blues Scatitudes. Vocal improvisation on the blues – Brooklyn , New York: Gerard and Sarzin Publishing Co., 2003 – 77с. – Електрон. дані –
Режим доступу: <http://www.twirpx.com/file/1191230/>
(бібліотека кафедри академічного та естрадного вокалу)
3. Sadolin C. Complete Vocal Technique – Denmark, Copenhagen: Shout Publications, 2012 - 19с. (бібліотека кафедри академічного та естрадного вокалу)
4. Карягина А.В Джазовый вокал: Практическое пособие для начинающих/ А.В. Карягина. – С.-П.: Лань, 2008. – 57с. (бібліотека кафедри академічного та естрадного вокалу)
5. Коробка В.И. Вокал в популярной музыке. Методическое пособие для руководителей самодеятельных и эстрадно-музыкальных коллективов/ В.И. Коробка - М.: Всесоюзный научно-методический центр, Студия популярной музыки «Рекорд», 1989 - 46с. – Електрон. дані –
Режим доступу: <http://www.twirpx.com/file/255039/>
(бібліотека кафедри академічного та естрадного вокалу)
6. Степурко О. Скэт. Импровизация/ О. Степурко, - М.: «Камертон», 2006 – 77с. – Електрон. дані –
Режим доступу: <http://www.twirpx.com/file/1252948/>
(бібліотека кафедри академічного та естрадного вокалу)
7. Степурко О. Блюз. Джаз. Рок. Универсальный метод обучения импровизации/ О. Степурко - М.: «Камертон», 1994 – 150с. – Електрон. дані
Режим доступу:
<http://gariksaxlessons.ru/o-stepurko-shkola-improvizatsii-dzhaz-blyuz-rok>
<http://gariksaxlessons.ru/wp-content/uploads/2015/08/O.Stepurko-SHkola-improvizatsii.Dzhazblyuzrok.pdf>
(бібліотека кафедри академічного та естрадного вокалу)
8. Хромушин О. Учебник джазовой гармонии для ДМШ./ О. Хрому шин – Санкт-Петербург: «Северный олень», 1997 – 56с. (бібліотека кафедри академічного та естрадного вокалу)
9. Фуксман М. . Интерпретация свинга. Ритм и Метр: число и энергия. – Комплексный ритмический практикум в курсе сольфеджио [Електроний ресурс] : [стаття зі збірки „Южно-Российский музыкальный альманах”]/ М. А. Фуксман. – 2011. – №1. – Електрон. дані -
Режим доступу: <http://cyberleninka.ru/article/n/metr-i-ritm-chislo-i-energiya-statya-1-kompleksnyy-ritmicheskiy-praktikum-v-kurse-solfedzhio>